

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Qvæstio III. De Dei simplicitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

perire, tamquam vocem audiens, & ad aspectum discens, adores eum, qui tam pulchrum & admirabile corpus creavit: tacet galum, sed ipsius aspectus vocem rubâ clariorem emittit, per oculos, non per aures nos docens: hic enim sensus à natura est illo certior & manifestior: si enim per libros docisset & literas, linguarum quidem peritus scripsit didicisset: nesciens verò, nihil indo aditus abisset, si quis alius non dixisset. Et dives quidem librum emisisset: pauper autè emere non potuisset. Rursum: Vocem quidem illa per literas significatam sciens intus positus nosset: Scythia verò, Barbarus, & Indus, & Aegyptius, & omnes lingua carentes illa, nihil docti abisset. Hoc autem de celo discere datur, sed Scythia, & Barbarus, & Indus, & Aegyptius, & omnis homo per terram vadens, hanc vocem audiet: non enim per aures, sed per oculos in mentem incidit nostram. Visibilius autem participatio eadem, neque differens, sicut linguarum. In hunc pariter librum & idiota, & sapiens inuiri poterunt: & pauper, & dives, & quocumque quis venerit, in celum respiciens, sufficientem accipiet doctrinam ex aspectu: quod quidem & ipse propheta innuens, quod vocem creatura barbaria emittit, & Grecis & omnibus uniuersaliter hominibus sic intelligi facilem, dicebat: Non sunt loquela, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum: hoc est, non est genus, neque lingua, quae hanc vocem intelligere non possit. Haec tenus Chrylottomus.

Triplicis via cognoscendi Deum naturaliter explicatur. Prima casualitatis.

Illud vltimò addiderim, triplicem tradi viam cognoscendi Deum naturaliter ex B. Dionysio. Prima, atque fundamentum aliarum appellatur casualitatis: cum videlicet ab ipsis rebus naturalibus ad primam causam effectricem cognoscendo progredimur. Haec via licet cognoscatur praedicata quaedam propria Dei, comparatione tamen creaturarum ei conueniunt, aut certe admixtam habent aliquam negationem, ratione cuius intelliguntur soli Deo conuenire, qualia sunt, esse primam causam, esse creatorem sempiternum, & similia. Quare nullum hac via praedicatum merè positum & absolutum de Deo concipimus: quò fit, vt hac via quidditatiuè Deum minimè cognoscamus.

Secunda eminentia.

Secunda via appellatur eminentiae. Etenim cum via casualitatis ostendatur, Deum esse causam primam omnium rerum, omniaque ab eo tamquam è fonte, & prima causa æquiuoca efficiente emanasse, liquidò constar, creatura omnia in eo esse altiori quodam modo, quàm in se ipsis. Cum item via casualitatis ostendatur, Deum habere essentiam, & potentiam infinitam, ac illimitatam, dubium non est, Deum esse, ac proinde, illud esse, quod creatura in eo habent, in infinitum distare à rebus creatis, & ob eam causam creatura esse non posse perfectam Dei similitudinem, sed imperfectam valde, quasi vestigium à perfectione, & ab esse diuino multum deficiens, vt Dionysius de celesti Hierarchia c. 2. & aliis in locis affirmat. Si ergo ante oculos constituamus magnitudinem, multitudinem, pulchritudinem, perfectionem, atque ordinem rerum omnium, quae à Deo emanarunt, simulque facultates ac vires earum, indeque mentem ad eminentiam causae vnde prodierunt, attollamus, pariterque attendamus, nihil limitatum, quod in rebus creatis conspiciamus, posse Deo conuenire, sed ea, quae perfectioni finitae & infinitae atque illimitatae communia sunt, non solum in admirationem magnitudinis, perfectionis diuinæ, attributorumque diuinorum rapiemur, sed etiam comperiemus, ea tantum praedicata realia absoluta (id est, non significantia respectum ad creaturas) esse attributa diuina, in eo formaliter existentia, quae perfectioni finitae & infinitae atque illimitatae com-

Creata esse negantur perfecta Dei similitudo, sed imperfecta. An valde & quasi vestigium.

Attributa diuina proprie loquendo qua.

munia sunt, qualia sunt entitas, substantia, sapientia, bonitas, intellectus, voluntas, &c. Quorum quaedam, vt interna & quidditatiua Deo concipiuntur: cuius modi est ens, essentia, substantia, & spiritus: quaedam verò vt affectiones Dei atque essentiae, quae proinde peculiari ratione attributa Dei & essentiae dicuntur: huius generis sunt intellectus, voluntas, sapientia, bonitas, &c. Cum verò haec à nobis concipi non possint in hac vita, quemadmodum realem quem habent in Deo, eò quòd illum res creatae, vt pote ab illo infinitè distantes, non possint ostendere: fit, vt neque via eminentiae conceptum absolutum realem proprium Deo, in quo nihil negationis admisceatur, formare possimus in hac vita, sed solum praedicata communia Deo & creaturis: atque adeò fit, vt neque Deum in hac vita quidditatiuè, quoad propria ipsius praedicata, cognoscere valeamus.

Eorum quaedam vt interna essentia concipiuntur, alia vt Dei affectiones.

De deo conceptum absolutum realem proprium formare in hac vita non possumus.

Tertia via remotionis.

Tertia via dici solet remotionis, cum videlicet praedicata realia & absoluta, quae Deo & creaturis communia sunt, ad Deum coarctamus adiunctione alicuius negationis, qua omnem creaturarum imperfectionem à Deo remouemus. Hoc pacto mente concipimus Deum, ens quoddam atque substantiam infinitam, illimitatam, simplicem omnino, omnipotentem, incomprehensibilem: concipimus etiam eum, sapientiam infinitam, bonum per essentiam, id est, non per participationem ab alio, &c. At licet hac via praedicata Deo propria concipiamus, non tamen concipimus praedicata incomplexa, sed complexa, potiusque cognoscimus de Deo quid non sit, quàm quid sit, vt Dionysius tum c. 2. de celesti hierarchia, tum alibi, & Damascenus i. libro fidei orthodoxae cap. 4. aliique Patres atque scholastici Doctores affirmant. Verba Dionysij haec sunt. Nonnumquam dissimilibus interpretationibus, quae negant, ab eisdem Scripturis laudibus diuina essentia ornatur. Vt cum eam, vt ita dicam, inuisibilem dicunt, immensam, atque incomprehensibilem: quae quidem non quid sit, sed quid non sit significant. Hoc enim mea quidem sententia magis proprie in ea dicitur, &c.

QVÆSTIO III.

De Dei simplicitate.

DEMONSTRATVM est quaestione praecedente, Deum esse. Quoniam verò in hac vita cognoscere non possumus de Deo quid sit, sed potius quid non sit, remouendo ab eo imperfectiones creaturarum, vt ad finem quaestiones praecedentes ostensum est: id praestat D. Thomas quaestionibus sequentibus. Hac ergo 3. q. ostendit, Deum esse simplicem omnino, id est, carere omni genere compositionis.

Ordo quaestionis iniuri ad praecedentes, & sequentes.

ARTICVLVS I.

Verum Deus sit corpus.

FERTVLIANVS, vt Augustinus de haeresibus, haeresi 86. refert, in eo fuit errore, vt diceret, Deum esse corpus. Eum tamen nititur ibi excusare Augustinus, quod forte in eo sensu intellexerit esse corpus, quòd non sit nihil, sed substantia indiuisibilis, vbique praesens. Haeretici Vadiani nuncupati, asseruerunt, Deum esse corpus cum membris & effigie instar hominis, vt Augustinus ibidem haeresi 50. refert. Qui ob eam causam Anthropomorphae dicti sunt.

Error eorum qui Deum esse corpus asseruerunt.

Contraia

Conclusio
Deum non esse
corp.

Contra conclusio Diui Thomae, qua compositio ex partibus integrantes à Deo renouetur, est Deum non esse corpus. Ea verò est apertè de fide, vt constat ex illo Ioannis 4. Spiritus est Deus. Quod Christus idem Samaritana dixit, vt eam doceret, Deum, tamquam vbique per essentiam praesentem, esse in spiritu vbique adorandum. Ex quo rursus confirmari potest, Deum non esse corpus: aliàs neque penetratiùs cum aliis corporibus, neque totus vbique posset esse praesens. Idem constat ex aliis locis Scripturae. Definuiturque est in Concilio Lateranensi 2. sub Innocentio 3. capite Firmiter. de summa Trinitate & fide Catholica, illis verbis: *Una substantia simplex omnino*...

si non ad partem, meminit D. Thomas, diximus q. metaphysica...

ARTICVLVS III
Vtrum sit idem Deus, quod sua essentia, vel natura.

D EUM esse idem cum sua essentia & natura, est de fide, vt constat ex Concilio Lateranensi, capite Firmiter. de summa Trinitate & fide Catholica, vbi ita habetur. *Vnus est solus verus Deus, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, tres quidem personae, sed una essentia, substantia, seu natura simplex omnino.* Colligitur praeterea ex multis locis sacrae Scripturae, in quibus attributa abstractè significata, de Deo affirmantur. Ioannis 14. *Ego sum via, veritas, & vita.* Ioannis 1. *Deus lux est.* cap. 4. sequenti, *Deus caritas est.* Vnde Dionysius 4. cap. de diuinis nominibus, *pulchrum inquit & pulchritudo diuina, distinguendaque non sunt in causa, quae vno comprehendit omnia.* Atque tum ibi, tum alibi abstracta de Deo affirmantur.

Deus idem cum essentia & natura.

Attributa abstractè significata affirmantur de Deo.

Confirmatur ex communi consensu Patrum: potissimum ex Augustino 11. de Ciuitate Dei cap. 10. vbi ait, *Deum atque Trinitatem simplicem esse omnino: & ideo simplicem dici, quoniam quod habet hoc est, sicut pater ad se ipsum dicitur viuens, habendo vniuersam vitam, & eandem vitam ipse est.* Addit: *Propter hoc uaque natura dicitur simplex, cui non sit aliquid habere, quod vel possit amittere, vel aliud sit habens, aliud quod habet.* Et infra: *Secundum hoc ergo dicuntur tria simplicita, quae principaliter, verèque diuina sunt, quod non aliud est in eis qualitas, aliquid substantia: nec aliorum participatione, vel diuina, vel sapientia, vel beata sunt.* Hactenus Augustinus. Idem docet 17. de Trinitate cap. 17. Hilarius 7. de Trinitate ait. *Non ex compositis Deus, qui uita est, subsistit, neque qui uerus est, ex infirmis continetur, neque qui spiritus est, ex disparibus formis est, totum, quod in eo est, unum est.* Et libro beati uo: *Non humano modo Deus ex compositis est, ut in eo aliud sit, quod ab eo habeatur, aliud sit ipse, qui habeatur.* Idem affirmat Anselmus monolog. c. 14. & 16. Plura alia testimonia Sanctorum Patrum habes apud Magistrum in r. distinct. 8.

Accedit non solum testimonium Bernardi sermone 80. super cantica, Augustini, & Fulgentii, quos citat in confirmationem huius sententiae, sed & condemnatio, qua Eugenius in Concilio Remensi errorem Gilberti Pictauiensis Episcopi condemnauit, qui has propositiones, *Deus est uerus, Deus est ueritas*, & similes, dicebat simpliciter non esse ueras. Quando ergo aliqua reperiuntur in Scriptura sacra, dicebat exponendum esse abstractum per concretum, vt illas, *Deus est ueritas, Deus est uita*, ita exponebat, id est, *uerus, & uiuens*: eum tamen, si ad diuinam simplicitatem attendas, potius concreta per abstracta exponenda sint, vt Bernandus ibidem, & Anselmus monolog. cap. 15. rectè affirmant. Quoniam uerò Deus eo modo simplicissimus est, vt tamen subsistat, concreta etiam ratione substantiae uerè de illo praedicantur.

Gilberti error in concil. Remen. ab Eugenio damnatus.

Hoc loco disputari poterat, vtrum suppositum creatum tam in rebus materiatis, quam in spiritualibus, distinguatur à sua natura singulari, uerbi gratia, Plato à sua singulari humanitate, communiùs tamen id fiet cum tertia parte de incarnatione agetur. Disputari etià poterat: an sicut essentia diuina

ARTICVLVS II.

Vtrum in Deo sit compositio formae, & materiae.

Deum non consistit materia & forma.

I N Deo non esse compositionem ex forma & materia, est de fide, vt constat ex Concilio Lateranensi 2. cap. Firmiter, & capite Damianus. de summa Trinitate & fide Catholica. In quorum primo dicitur, *in Deo unum esse essentiam, substantiam, seu naturam simplicem omnino.* In altero, de substantia Paris dicitur, quod *indivisibilis sit, ut potest esse omnino.* Confirmatur, quia quod constat materia & forma, est corpus: materia namque partes integrantes habet, subiectumque est trine dimensionis: sed ostensum est articulo praecedente, tum rationi naturalis, tum etiam fidei repugnare Deum esse corpus: ergo contra fidem & rationem naturalem est affirmare, Deum materia & forma consistere. Deinde confirmatur contrarium esse rationi naturali: primò, quoniam materia de se est pura potentia comparatione formae: ergo indiget causa efficiente, qua reducatur ad actum: si ergo Deus consistet materia & forma, dabitur causa efficiens prior Deo, à qua producatur, quod contradictionem implicat: cum nomine Dei, primum quoddam efficiens intelligamus, quod ex se, & non ab alio habeat esse, vt articulo ultimo quaestionis praecedentis uisum est.

Secundò, quoniam (vt argumentatur D. Thomas inferius artic. 7. & 1. contra gentes cap. 18.) si in Deo esset compositio ex materia & forma, aut quouis alio modo ex partibus, aliquid esset prius Deo, saltem natura, atque eò simplicius, quandoquidem partes priores naturae, & simpliciores sunt suo toto: consequens tamen absurdum est, & impossibile: cum nomine, Dei, primum ens simpliciter intelligamus.

Adde, quod aliquid esset in Deo, quod non esset Deus: quandoquidem, quod materia & forma consistat, neque est sua materia, neque sua forma. Vide rationes alias D. Thomae hoc loco, & 1. contra gentes c. 16. 17. 18. & 20. Scoti in 1. d. 8. q. 1. & Durandi q. 4. De principio indiuiduationis, cuius in respon-

diuina res est singularis communis tribus personis, ita etiam, hic Deus, sit singulare quoddam absolutum atque subsistens, tribus personis commune, pro quo vocabula, Deus, & hic Deus, immediatè supponant, & mediatè pro suppositis diuinis: eam tamen disputationem ad tractationem de sanctissima Trinitate referuamus.

ARTICVLVS IV.

Verum in Deo sit idem essentia, & esse.

DISPVATIO I.

Conclusio.

Existencia in Deo idem.

CONCLUSIO est. In Deo idem sunt essentia & esse existentia. Hæc est de fide, definita cap. Firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica, ubi statutum est, Deum simpliciter esse omnino. Quare compositio, aut quasi compositio existentia & essentia nullo modo est in eo admittenda. Probatum etiam ex illo Exodi 3. ubi percontanti Moyse, si dixerint, quod est nomen eius? quid dicam eis? Respondit Dominus, Ego sum, qui sum. Sic dices filiis Israel, qui est, misit me ad vos. Cum autem nomina imponantur ad significandas essentias rerum, si Deus illud esse suum peculiare nomen restatur, manifestè docet, suum esse existentia, esse suam essentiam: id quod notauit Diuus Thomas 1. contra gentes cap. 22.

Ratione etiam naturali probatur primò. Quoniam: quicquid est in aliqua re; & nec est ipsamet rei essentia, nec quippiam intrinsecum essentia, utique vel ab essentia fluit, ut vis ridèdi de essentia hominis, vel ab aliquo externo agente est effectum: sed esse existentia diuinum, neque est effectum ab externo efficiente: aliàs Deus non esset prima causa, cuius oppositum artic. 3. quæst. præcedèris demonstratum est: neque potest fluere ab essentia diuina: quoniam ut aliquid ab alio fluat, necessarium est, ut id, à quo fluit, præexistat: quare cum vnumquodque formaliter existat per suam existentiam, certè si existentia alicuius flueret ab ipsius essentia, talis essentia existeret, antequàm existeret, quod implicat contradictionem: sit ergo, ut in Deo idem omnino sint essentia atque existentia diuina.

Existentiam de nullius rei essentia fluere posse, tanquam illius passionem demonstratur.

Entia creata an necessariò existant.

Hac ratione apertè demonstratur, nullius rei existentiam fluere posse ab essentia tanquam aliquam proprietatem, quæ necessariò essentia competat, sed omnem rem, vel per suam essentiam formaliter existere, ita ut de intima ratione rei, cuius est talis essentia, sit existere, vel existentia non sit de ratione essentia, non fluere ab essentia, sed esse ab aliquo externo efficiente collatam essentia ipsius rei. Quare cum causa prima liberè agat: sit, ut nullum ens creatum eum ea comparatum necessariò existat, sed contingens sit esse & non esse. Postquam verò entia à prima causa liberè producta sunt, multa eorum ad solas causas naturales relata necessaria sunt, illa scilicet, quæ causas naturales non habet, à quibus corrumpantur: qualia sunt cæli, anima rationalis, angeli, & similia: quæ proinde postquam semel in rerum natura sunt, necessaria dicuntur, non solum necessitati naturali, sed etiam simpliciter, si ad causas naturales dumtaxat attendamus. Ex eadem ratione habes, primam causam non solum habere esse ex se, sed etiam esse essentialiter suum esse existentia: atque ob eam causam à sua essentia habere ita necessariò esse, ut neque potuerit, neque possit non esse. Habes etiam omne ens, de cuius intima

ratione essentiali non est existerè, esse necessariò productum ab alio, ut sunt cætera entia, quæ existentiam habent. Secundò probatur eadem conclusio, quoniam cum existentia sit actualitas cuiusque rei, per quam scilicet formaliter actu existit, utique in quacumque re existentia distinguitur aliquo modo ex natura rei ab essentia & comparatur ad talem essentiam tanquam actus ad potentiam: sed in Deo nihil est, quod talis potentia rationem habeat: cum ipse sit primus actus, atque ad eò purus: alioquin quod denudaretur à potentia illi permixta, esset actus prior: ergo in Deo existentia nullo modo ex natura rei ab essentia distinguitur. Tertiam rationem, si placet, apud Diuum Thomam legito.

Secundo loco in hunc modum argumentatur Diuus Thomas. De Deo possumus scire an sit: non possumus autem scire quid sit: ergo non est idè esse Dei, & quod quid est eius, siue quidditas vel natura. Ad hoc argumentum accommodatis fortè respondēbimus, quòd de Deo scire possumus quòd sit in commune: non verò penetrando peculiarem modum esse diuini. Concessa ergo maiori & minori iuxta primum distinctionis membrum, neganda est consequentia. Iuxta secundum verò membrum neganda est maior: in quo veram eam esse oportebat, ut ex ea & minori colligeretur rectè conclusio.

Secundum D. Thomam argumentum.

Responsio.

DISPVATIO II.

Verum in rebus creatis existentia ab essentia distinguatur.

VRANDUS in 1. dist. 8. quæst. 2. Gabriel in 3. dist. 6. q. 2. Aureolus apud Capreolum in 1. d. 8. q. 1. & multi alij, quos ibidem refert Capreolus, in hac sententia, ut dicant, existentiam ex natura rei nò distingui in rebus creatis ab essentia rei, quæ existerè dicitur. Affirmant namque essentiam aliquam existerè, non esse aliud, quàm eam esse actu talem essentiam: ut naturà humanam existerè, non esse aliud, quàm actu esse, haberève rationem naturæ humane, & non potentia tantum: hoc verò dicunt non esse aliud ab ipsa ratione, seu essentia naturæ humane in actu essentia: quod amplius in hunc modum explicant. Cum enim natura humana interdum sit potentia, & interdum actu, natura humana in potentia non est existentia, sicut neque est actu essentia naturæ humane, natura verò humana in actu, est existentia naturæ humane: eò quòd existentia naturæ humane non sit aliud ab essentia in actu essentia. Itaque sicut in Deo dicimus essentiam diuinam esse formaliter existentiam diuinam, ita hi admittunt in rebus creatis essentiam esse formaliter suam existentiam: attamen cum essentia diuina semper sit actu, & numquam potentia, quod non conuenit rebus creatis, essentia diuina semper & necessariò existit, quod rebus creatis denegatum est.

Durandus, Gabrielis, & quorundam aliorum opinio.

Sua detur primò.

Sua detur verò potest hac sententia primò, quia ens & esse sunt idem formaliter: ergo essentia & existentia erunt etiam idem formaliter. Patet consequentia, quia quando concreta sunt idem formaliter abstracta etiam sunt idem formaliter: antecedens verò probatur, rum quia esse & ens solum differunt ut infinitiuium & participium, inter quæ tantum est differentia in modo significandi grammaticalitum etiam quia ab esse dicitur ens: vnde ens explicatur esse id, quod est.

Secundò,

Secundò, quia si esse & essentia formaliter distinguerentur, sequeretur nullum esse ens per se, sed omne ens esse per aliud, nempe per suam existentiam, à se formaliter distinctam, quod videtur absurdum.

Tertiò, quia cum ipsamet existentia sit quid reale, habebit essentiam, quae interdum existat & interdum non existat: existentia namque rei corruptibilis interdum existit, & interdum non existit, sicut & ipsa essentia: si ergo omnis essentia creata existit per existentiam à se formaliter distinctam, illa existentia existet per aliam, & hæc rursus per aliam, & ita in infinitum.

Quartò, si existentia esset quid formaliter distinctum ab essentia, cum sit quid reale, & non Deus, vel erit substantia, vel accidens. Si accidens: ergo substantia est in rerum natura per aliquod accidens, quod videtur satis absurdum: cum substantia à per se essendo dicatur ens per se: accidens verò, quod est per substantiam, dicatur ens in alio. Si verò sit substantia, cum neque sit materia, neque forma, neque totum compositum (quandòquidem hæc vel sunt ipsa essentia, vel partes essentiae: existentia verò ponitur ab aduersariis quid formaliter distinctum ab essentia, neque in ea intrinsecè inclusum) vel actua-bit & informabit essentiam eius substantiae, cuius dicitur existentia, tamquam actus suam potentiam, vel non, sed in se subsistet, neque informans, neque actiuans essentiam substantiae. Si detur primum, vt dari videtur ab aduersariis, tunc cum sit in illa, non tamquam pars, & fieri nequeat, vt sit seorsum ab ea, in qua est, erit accidens. Præterea, cum forma substantialis sit actus primus, & quicquid aduenit post actum primum substantiae materia constantibus sit accidens, necessariò erit accidens. Si verò detur secundum, tunc erit actus separatus, quod nullus admittet. Præterea, quia non videtur quomodo posset denominare substantiam existentem.

Quintò, generatio substantialis terminatur ad totum compositum, quod in genere substantiali resultat ex vnione formæ cum materia: at terminatur ad existentiam compositi, & non ad essentiam: quandoquidem essentia ab æterno habet ex se rationem formalem essentiae, & solum est in potentia ad existentiam: ergo totum compositum & existentia ipsius idem omnino formaliter sunt.

Sextò, essentia per se ponitur extra nihil, vt patet, quoniam interim dum non est, est nihil: ergo quando est, non est aliud à sua existentia: patet consequentia, quoniam nulla res est aliud ab eo, quo formaliter extra nihil ponitur.

Septimò, nulla perfectio ponit in rerum natura rem, quam perficit, & in qua formaliter suscipi debet: quia id, quod perficiendum est, à perfectione semper supponitur: sed existentia formaliter tribuit essentiae existere: ergo non est perfectio ab ea distincta, sed idem profus formaliter cum illa.

Octauò, esse in potentia est conditio diminuens, destruens essentiam, non secus ac esse pictum: sicut enim homo pictus non est homo: ita quod est homo in potentia, simpliciter non est homo: ergo sicut esse hominem verum, nihil addit supra hominem: ita esse hominem actu, nihil addet supra essentiam hominis.

Postremò, forma accidentaria se ipsa, & non mediante alio, tribuit formaliter subiecto esse accidentarium, vt albedo parieti esse album: ergo forma substantialis se ipsa tribuet materiae esse substantiale: superfluit ergo esse à forma distinctum.

D. Thomas hoc loco & 1. lib. contra gentes

cap. 22. & lib. 2. cap. 52. ac alibi saepe, Caietanus hic, & de ente & essentia cap. 5. quaest. 10. Albertus super librum, de causis cap. 8. Capreolus in 1. dist. 8. quaest. 1. Scotus in 3. dist. 6. q. 1. Egidius quodlibeto 1. q. 7. Sodus 2. Physicorum q. 2. inter probandum secundam conclusionem, & alij. existimant existentiam ex natura rei distingui ab essentia in rebus creatis. Quæ opinio nobis est amplectenda.

Probarique potest primò, ex illo testimonio citato Exodi 3. vbi Deus tribuit sibi, vt peculiare nomen, esse id, quod est: cum ergo nomina significant essentias: fit, vt peculiare sit Deo esse formaliter per suam essentiam, & non sit commune rebus creatis, vt autores prioris opinionis dicebant.

Secundò: idem semper conuenit sibi ipsi: sed de essentia interdum verum est dicere, quod existat, interdum quod non existat: ergo essentia non est formaliter sua existentia. Maior patet, quia propositio essentialis, aut identica, est æterna veritatis, & absolute sumpta est vera, siue extrema existant, siue non existant, de qua re vide latè Capreolum in 1. dist. 8. quaest. 1. conclusionem 1. Minor patet similiter, quia quondam verum fuit dicere, Adamum existere, qui modò verè non existit.

Neque satisfacit responsio Gabrielis & Durandi dicentium, quod numquam verum fuit dicere, essentiam in actu non existere, bene tamen essentiam in potentia. Hæc verò, vt censent, non est idem cum existentia in actu: existentiam tamen in actu idem cum essentia in actu, & existentiam in potentia idem cum essentia in potentia esse fatentur. Non, inquam, satisfacit hæc responsio: quoniam vel nomine essentiae in potentia, intelligunt id, quod est in potentia passiva ad esse essentiae, qualis est materia prima, quæ est in potentia, vt aduentu formæ recipiat esse essenziale rosæ, verbi gratia: vel intelligunt integram essentiam, de qua tota, dum est virtute in suis causis, verum est dicere, quod sit potens existere, sed non existit, existet tamen cum fuerit producta. Si intelligit primum, non soluunt argumentum: quoniam nos non ita sumimus essentiam: illud namque non est essentia rosæ, sed pars essentiae, quæ est in potentia ad aliam partem: quod autem ita est in potentia talis, simpliciter non est tale. Si verò intelligunt secundum, etiam non soluunt argumentum: quoniam illi actu conuenit esse illam eadem numero essentiam, quæ postea, cum fuerit producta, existet, & quæ iterum, cum fuerit corrupta, non existet: cum ergo illa tunc actu non existat, fit, vt essentia & existentia non sint idem formaliter, seu ex natura rei.

Neque etiam satisfacit quædam alia responsio Durandi, qua dicit, nullum esse incommodum aliquid rei, facta transmutatione & corruptione, conuenire oppositum suæ essentiae. Etenim quòd parti, vt materiae ac cadaveri (quod, per Synecdochen appellamus nomine totius) post transmutationem conueniat oppositum eius, quod est de essentia totius, nempe habere priuationem vitæ, non repugnat: at quòd ipsimet toti apprehenso, postquam non existit, illud idem conueniat, de numero eorum profus est, quæ esse nequeunt: tunc enim cum nihil magis rei conueniat, quàm id quod includit in sua essentia, vtique duo opposita ei simul conuenirent, nimirum, viuere, & habere priuationem vitæ, quod nulla ratione esse potest.

Tertiò, de Socrate in quaestione quid est affirmatur homo, animal, &c. at neque in quaestione quid est, neque essentialiter, sed accidentaliter & contingenter dicitur de eo, quòd existat, ergo existentia ex natura rei distinguitur à Socrate, & à prædicatis quid est

Ex communi sententia.

Essentia in rebus creatis ex natura rei distinguitur ab essentia.

Excluditur responsio Durandi, & Gabrielis.

Alia responsio Durandi excluditur.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Quintò.

Sextò.

Septimò.

Octauò.

Nonò.

D. Thomas.

quidditatis & essentialibus, quae in eo existunt. Accedit in confirmationem huius sententiae Hilarius 6. de Trinitate ubi inquit, *Esse non est accidens in Deo, sed subsistens veritas: quasi id proprium & peculiare Deo sit: in creaturis vero accidens sit, hoc est, extra earum essentiam.* Et Boetius de hebdomad. cap. 1. de rebus creatis loquens: *Diversum, inquit, est esse, & id quod est.* Et paulo inferius: *Est autem aliquid, cum esse suscepit.*

Licet Doctores citati conveniant, in rebus creatis existentiam ex natura rei distingui ab essentia: D. Thomas tamen (vt eum interpretatur Caietanus de ente & essentia loco citato, Ferrariensis 2. contra gentes capite 52. Capreolus, & multi alij.) affirmat distinctionem illam esse realem. idemque affirmant atque defendunt tres citati ipsius interpretes, & quidam alij.

Existencia solum formaliter distinguitur ab essentia in rebus creatis.

Reprehendit etiam Caietanus Scotum, quod loco supra citato asseruerit, distinctionem illam solum esse formalem. Quamvis autem Scotus id eo loco aperte non dicat, sed solum loquatur de existentia, vt de re ab essentia ex natura rei distincta: credo tamen, si apertius fuisset locutus, id non negasset, quod Caietanus ei tribuit. Neque puto maiorem distinctionem admittendam esse inter existentiam & essentiam, quam formalem: in qua sententia est Scotus vbi supra, & sunt quidam alij.

Mouet primò, quoniam haec sufficiens est, eaque sola admissa, consentiunt omnia, ex quibus indicium atque argumentum sumimus ad constituendam distinctionem ex natura rei inter essentiam & eiusdem existentiam: ergo non maior est distinctio admittenda.

Accidentia habent suas peculiare existencias ab essentia substantiae distinctas.

Secundò, quoniam accidentia existunt suis propriis existentis distinctis ab existentia substantiae, vt scilicet omnes admittunt, facileque probari potest: quandoquidem accidentia in sacramento altaris existunt, & non existentia substantiae panis, cuius erant, cum illa non maneat: durum autem, atque omnino impossibile esset affirmare, vnumquodque accidens, vt existat, peculiarem existentiam realiter à se, vt rem vnam à re alia distinctam, sibi vendicare.

Tertiò, quoniam si existentia realiter tamquam res à re distingueretur ab essentia, posset Deus sua omnipotentia conseruare existentiam lapidis, verbi gratia, sine essentia: quadoquidem res est ab illa realiter distincta, neque ab eam vilo genere causae penderet, nisi materialis, cuius tamen concursus potest Deus sua omnipotentia supplere: nullus autem admittit fieri vlla potentia posse, vt existentia existat sine essentia, cuius est existentia: quemadmodum nulla ratione fieri potest, vt similitudo existat sine qualitate, figura sine quantitate, aut re cuius dicitur figura, & vniuersim modis rei ab ea re, à qua solum formaliter distinguitur: sit ergo, vt existentia idem re sit cum essentia, cuius est, ab illa existentia, tamquam modus atque actualitas vltima illius, ac proinde formaliter solum distincta. Porro admittendam esse distinctionem formalem mediam inter distinctionem realem & inter distinctionem rationis, ostendimus latè 3. Physicorum, dum de motu ageremus quaest. 2.

Hoc tertium argumentum à nobis propositum non eandem vim haberet, si quis eadem ratione inferret, posse tunc Deum sua omnipotentia conseruare essentiam sine existentia. Cum enim existentia in genere causae formalis efficiat essentiam existere, contradictionem implicat haud dubiè, Deum conseruare essentiam existentem sine existentia, idque

A suae quis dicat, existentiam distingui solum formaliter, suae etiam realiter ab essentia: non secus ac repugnat Deum conseruare Cygnum album sine albedine: quae tamen ab eo re ipsa distinguitur. Diuus Thomas, ceterique ipsius interpretes, aduersus quos disputamus, existimant, Deum conseruare quidem posse essentiam creatam sine sua propria existentia, at non sine sua, vel aliena, à qua formaliter existat. Affirmant enim humanitatem Christi carere propria existentia, existereque existentia increata verbi diuini, cui per incarnationem est vnita. Verum id neque Scotus, neque alij approbant, quod suo loco examinandum est.

Haecenus ostendimus existentiam formaliter distingui ab essentia, siue à natura rei, cuius est existentia. Vt verò pateat quid sit, & num ad aliquod praedicamentum per se pertineat, praemitto existentiam rerum creatarum esse modum quemdam realem concomitantem essentiam cuiusque rei, prout est effectus causae efficientis: producitur enim essentia à causa efficiente, sed sub illo modo, ita quòd implicat produci, & non sub illo modo: at quod propriè producitur, est ipsa rei essentia, modus verò, sub quo producitur, comproducitur cum essentia, tamquam ab ea pendens & cum illa idem re, sed ab ea formaliter distinctus. Quia ergo existentia rerum non sequitur essentiam, quasi ab ea emanet, quia id implicat contradictionem, vt disputatione praecedente demonstratum est: sed illam concomitatur, vt effectus est causae efficientis (dum enim quauis essentia potestate est in sua causa, aut obiectiue solum in mente, caret modo illo: dum verò producitur, habet illum: quia produci nihil est aliud, quam fieri, ponique sub illo modo à causa efficiente) sit, vt, cum actio atque influxus causae efficientis terminetur primò ad singularia, existentia actualis primò conueniat singularibus, & ratione eorum vniuersalibus: sit etiam, vt existentia essentiae sit prior natura, quam passiones, ceteraque accidentia in suo subiecto verè existant. Siquidem actualis passionum emanatio ab essentia, ceterorumque accidentium receptio in subiecto, existentiam actualem illius rei, in qua existere debent, praesupponit. Quo fit, vt primum, quod comitatur essentiam substantiae, dum producitur, sit ipsa actualis existentia sub qua recessariò, atque immediatè debet produci: quod eadem ratione intelligendum est de quolibet accidente, cum sua peculiari existentia comparato, ideòque scitè existentia tum à D. Thoma hoc loco, & quaest. sequenti articulo 1. ad 3. tum etiam ab alijs Doctoribus communiter appellatur actualitas omnis formae atque naturae, immediatè actuans, atque praestans cuiusque naturae singulari, & parti singulari naturae actu existere, etiam materiae primae, quam credimus immediatè habere à suo effectore Deo suam peculiarem existentiam qua formaliter existit: tamen naturaliter per eam existat, dependenter à forma substantiali: non secus ac accidentia accipiunt à suis causis efficientibus peculiare existentias, quibus formaliter existunt, dependenter tamen naturaliter à subiectis, quibus inhaerent.

Existencia rerum creatarum est modus realis concomitans essentiam cuiusque rei, prout est effectus causae efficientis.

Essentia producitur, vt quod existit illius comitatur cum essentia.

C Hactenus ostendimus existentiam formaliter distingui ab essentia, siue à natura rei, cuius est existentia. Vt verò pateat quid sit, & num ad aliquod praedicamentum per se pertineat, praemitto existentiam rerum creatarum esse modum quemdam realem concomitantem essentiam cuiusque rei, prout est effectus causae efficientis: producitur enim essentia à causa efficiente, sed sub illo modo, ita quòd implicat produci, & non sub illo modo: at quod propriè producitur, est ipsa rei essentia, modus verò, sub quo producitur, comproducitur cum essentia, tamquam ab ea pendens & cum illa idem re, sed ab ea formaliter distinctus. Quia ergo existentia rerum non sequitur essentiam, quasi ab ea emanet, quia id implicat contradictionem, vt disputatione praecedente demonstratum est: sed illam concomitatur, vt effectus est causae efficientis (dum enim quauis essentia potestate est in sua causa, aut obiectiue solum in mente, caret modo illo: dum verò producitur, habet illum: quia produci nihil est aliud, quam fieri, ponique sub illo modo à causa efficiente) sit, vt, cum actio atque influxus causae efficientis terminetur primò ad singularia, existentia actualis primò conueniat singularibus, & ratione eorum vniuersalibus: sit etiam, vt existentia essentiae sit prior natura, quam passiones, ceteraque accidentia in suo subiecto verè existant. Siquidem actualis passionum emanatio ab essentia, ceterorumque accidentium receptio in subiecto, existentiam actualem illius rei, in qua existere debent, praesupponit. Quo fit, vt primum, quod comitatur essentiam substantiae, dum producitur, sit ipsa actualis existentia sub qua recessariò, atque immediatè debet produci: quod eadem ratione intelligendum est de quolibet accidente, cum sua peculiari existentia comparato, ideòque scitè existentia tum à D. Thoma hoc loco, & quaest. sequenti articulo 1. ad 3. tum etiam ab alijs Doctoribus communiter appellatur actualitas omnis formae atque naturae, immediatè actuans, atque praestans cuiusque naturae singulari, & parti singulari naturae actu existere, etiam materiae primae, quam credimus immediatè habere à suo effectore Deo suam peculiarem existentiam qua formaliter existit: tamen naturaliter per eam existat, dependenter à forma substantiali: non secus ac accidentia accipiunt à suis causis efficientibus peculiare existentias, quibus formaliter existunt, dependenter tamen naturaliter à subiectis, quibus inhaerent.

D Gradus autem, siue naturae communes, quoniam à causis efficientibus producuntur ad productionem singularium per se, quorum ratione sunt singulares per accidens, suas etiam peculiare, partialesque accipiunt existentias, quibus formaliter in suis singularibus existunt. Sicut autem ex gradibus vniuersalibus vnà cum differentis indiuiduantibus constituitur vnà integra essentia singularis per se, ratione differentiarum indiuiduantium: ita

Existencia primò conuenit singularibus, & per singularia vniuersalibus.

Existencia essentiae prior natura est, quae passiones & cetera accidentia existant.

Existencia est actualitas omnis formae, & naturae ac partis cuiuscumque. Materia prima habet peculiare partialem existentiam.

Natura communes suas habent indiuiduas partiales existentias.

ita etiam ex peculiaribus existentis singulorum graduum, qui in re per se singulari reperiuntur, fit una existentia singularis per se quae formaliter & primo singularia ipsa per se, secundario vero naturale universales in ipsis inclusa existunt.

Duratio duplex, altera tempus ad praedicamentum quantitatis pertinet, altera ad praedicamentum qualitatis.

In dialectica, dum sermo esset de praedicamento quando, & 4. Physicorum, in quaestionibus de tempore, duplicem durationem distinguebamur. Alteram rei per se successivam, nempe motus: quam tempus esse dicebamus: alteram rei permanentis, aut etiam successivam per accidens (actio namque & passio ratione motus, cui coniunguntur, sunt per accidens res successivae) per quam eiusmodi omnes res dicuntur durare formaliter: & tanto, vel tanto tempore coexistere. Priorem, utpote per se continuum, dicebamus pertinere ad praedicamentum quantitatis, posteriorem, ut partim indivisibilem, partim successivam & continuum per accidens, ad praedicamentum quando attinere credebamur. Quia ratione eorum, quod duratio est substantia Angelorum, in eo quoque praedicamento collocaimus. Consentit D. Maximus in Centuriis Centuria 1. cap. 4. §. & 6. & Ioanne Cyparisioto decade 8. cap. 3. relatus, cuius haec sunt verba, *Tempus cum motum habeat mensuratum, numero circumscriptum: eum vero cum habeat praedicamentum quando simul cum existentia cogitatum subit dimensionem tanquam principium existentiae capiens.* Addebamus cum Scoto in 2. dist. 2. q. 2. consensum ad doctrinam D. Maximi, & Ioannis Cyparisioti proxime relata, durationes rerum, vel consequi existentias rerum, quarum sunt durationes, vel esse idem prorsus cum earum existentis: res enim quamdiu durant, tandiu existunt. Tandem 4. Physicorum (licet non sine formidine, propter contrariam, eamque communiorum Doctorum opinionem) idem prorsus esse existentiam & durationem rerum credidimus, existentiamque omnem rerum creaturarum esse verum accidens, pertinens ad duo illa praedicamenta, ad quae dicebamus duo genera durationis explanata pertinere. Quam sententiam neque modo improbabilem iudicamus, licet communiorum Doctorum sententiam, si paulo, quam consuevit, accuratius explicetur, satis etiam probabilem censeamus. Utraque ergo erit exponenda.

Duratio vel existentiae vel existentiam existit.

Quod attinet ad primam, praemitto, influxum, quo Deus creat & conservat substantias, quae creatione producuntur, & relationem effectus ad suam causam (hoc est, Deum) quae relatio influxu illum & substantias ita productas consequitur, accidentia esse realia completa ad praedicamenta relationis, atque actionis & passionis pertinentia: & nihilominus esse modos quosdam reales earumdem substantiarum, ab eis non re, sed formaliter tantum distinctos, qui ita necessitatio substantiarum creationem consequuntur, ut absque eiusmodi influxu, ac relatione eas habere esse à Deo omnino repugnet.

Existentiam durationis esse idem, quae ratione determinat.

His ita constitutis, non video quid incommodi sequatur, si dicamus, modum realem actualis existentiae substantiarum, sub quo necessario producuntur, & recipiunt esse à suis causis efficientibus, quique tanquam quid unum cum illis comproductum immediate ante reliqua omnia accidentia consequitur essentiam per comparationem ad causam efficientem, modo supra explicato, esse simili modo accidens reale completum ad praedicamentum quando spectans, atque idem re, formaliter tamen distinctum à substantia & essentia substantiarum, nihilque omnino differre à duratione, qua substantiae in rerum natura permanere solent, quamdiu non desinunt. Eadem ratione nihil absurdi pe-

nitus conficio, si quis asserat, modum realem actualis existentiae accidentium esse etiam accidens reale completum, ab ipsorum duratione minime distinctum, existentiamque motus (quae est brevior est, quod motus maiori vi à causa efficiente producitur) nullo modo distingui à duratione ipsius, quae per se continua est, pertinereque ad praedicamentum quantitatis tamquam veram eius speciem, quam tempus appellamus. Existentiam vero reliquorum accidentium, tamquam indivisibilem durationem & totam simul, aut successivam per accidens, pertinere ad praedicamentum quando.

B Haec sententia confirmari potest: 1. Quoniam rem aliquam durare per horam, non videtur esse aliud, quam existere, dum hora durat, seu existit: sed duratio est accidens completum per se pertinens ad praedicamenta, ut de tempore, quod duratio est motus, constat: autorque Aristotele pertinet ad praedicamentum quantitatis tamquam species à motu distincta: ergo existentia rerum accidens est completum pertinens ad praedicamenta, neque poterunt demonstrari alia, ad quae pertineat, quam duo illa commemorata.

Confirmatur sententia explicata.

C Secundò, quoniam quartum argumentum initio propositum satis suadere videtur, existentiam substantiarum esse accidens, & non substantiam: quod si accidens est, neque cum essentis substantiarum efficit unum per se, planè non videtur reiciendum à ratione entis completi, atque ad praedicamenta attinentis: neque videtur ad quae alia possit pertinere, quam ad praedicamenta quantitatis, & quando, ad quae pertinent rerum durationes.

D Tertio, quoniam cum existentia substantiarum sit ens reale, ab essentis earum formaliter distinctum, neque in eis inclusum, sed contingenter illis conueniens, neque facile sit ostendere particularem, per quam reiciatur à ratione entis per se ad praedicamenta attinentis: planè difficile erit asserere rationem, quare ad praedicamenta per se non pertineat (saltem quo ad sua significata analogice, si quis forte dicat eam analogum quoddam esse, perinde atque ens) vel si admittendum sit ad praedicamenta pertinere, ad quod, aut ad quae pertineat, nisi dicamus idem prorsus esse cum duratione earum.

Obiectio aduersus sententiam corroboratam.

Aduersus sententiam haecenus explicatam & confirmatam obiciet aliquis. Esse existentiam in Deo antecedit secundum nostrum modum concipiendi in natura rei fundatum, durationem diuinam: ergo maiori cum ratione in creaturis existentia antecedit durationem earum, atque adeò non sunt idem.

E Consequentia patet. Antecedens probatur, quia cum Deus existat per suam essentiam formaliter, esseque sit nomen proprium Dei, existentia diuina est velut fundamentum ceterorum attributorum, ac proinde ut quid primum: aeternitas autem quae est duratio diuina, est posterior secundum nostrum modum intelligendi immutabilitate: quia ex eo, quod sit immutabilis, demonstratur à priori Deum esse aeternum, eò quod immutabilitas in Deo ex natura rei sit ratio aeternitatis: qua ratione dictum est in antecedente, esse fundamentum in re, quae concipiamus, existentiam Dei, ut priorem duratione diuina.

Responsio: Aeternitas non pure significat durationem sine principio & fine, tam in se, quam correspondentem tempori vero aut imaginario: unde supra durationem addit negationem principij & finis, quae negatio verè conuenit, tum durationi, tum etiam existentiae diuinae.

F Ad hoc tamen argumentum dicendum est, aeternitatem non pure significare durationem diuinam: aeternitas enim significat durationem sine principio & fine, tam in se, quam correspondentem tempori vero aut imaginario: unde supra durationem addit negationem principij & finis, quae negatio verè conuenit, tum durationi, tum etiam existentiae diuinae.

diuinæ. Ad argumentum ergo dicendum est, existentiam Dei secundum nostrum modum intelligendi priorem esse duratione atque æternitate diuina, non quo ad rationem durationis, quam includit æternitas, sed quo ad negationem principij & finis, quam superaddit, & quæ fundatur in duratione & existentia diuina. Vnde immutabilitas, quæ est etiam quædam negatio in Deo, non est ratio ex natura rei aliquius positiui quod sit in Deo: id enim valde absurdum esset: sed alterius negationis, quæ fundatur etiam in esse & duratione diuina. Hæc quod attinet ad primam sententiam.

Existentiam distinctam esse à duratione, esse quod ens incompletum, & reductiuum ad prædicamentum, pertinet ad prædicamentum, defenditur.

Quod verò attinet ad secundam, Capreolus in 1. d. 8. q. 1. art. 1. concl. 3. & art. 3. affirmat, existentiam esse actualitatem ac veluti formam cuiusque rei creatæ, à qua formaliter dicitur existere: eam verò neque esse substantiam, neque accidens, sed existentiam substantiarum reduci ad prædicamentum substantiæ, & existentiam accidentium ad prædicamenta accidentium, citatque nonnulla loca D. Thomæ, in quibus videtur dicere, existentiam substantiarum esse accidens, sumpto accidentis nomine, vt significat id, quod non est de essentia, non tamen vt significat rem, quæ sit de genere accidentium. Potissimus locus habetur q. 5. de potentia Dei art. 4. ad 3. quamquam quodlibeto 2. art. 3. in corpore & ad 2. innuere videtur esse accidens. Credo tamen neque D. Thomam, neque Capreolum negare, si sermo sit de existentia cuiusque rei singularis, eam vel esse accidens, vel substantiam, late sumptis hisce vocabulis, vt tam completa quam incompleta entia comprehendunt: quando quidem omnis entitas realis particularis, vel inest, saltem secundum aptitudinem, alicui subiecto: vel non. Si inest, est accidens: si verò non inest, est substantia: quia existet per se, hoc est, non in alio tamquam in subiecto: quare improbabile esset asserere, dari aliquid reale medium inter substantiam & accidens late sumpta: solum ergo videntur negare esse accidens, aut substantiam, quæ per se in prædicamentis collocentur. Vnde Cæteranus de ente & essentia loco citato in responsione ad 8. consentiens in reliquis cum Capreolo, existentiam substantiæ aperte affirmat esse substantiam, reductiuè ad prædicamentum substantiæ pertinentem: existentiam verò accidentium esse accidens, quod reductiuè quoque ad prædicamenta accidentium reuocatur.

Existentia modus realis cuiusque essentia cum ea efficiens vnum per se.

Sententia hæc potest non sine probabilitate magna defendi, si dicamus, existentiam cuiusque essentia esse modum quendam realem, atque actum eiusdem generis cum essentia & natura, cuius est existentia, per se determinantem essentiam ad esse rei existentis, constituentemque cum illa vnum ens per se in ratione rei existentis: quod in hunc modum explanari potest.

Formalis effectus aliquid addit supra formam, cuius est effectus, cum ea efficiens vnum per se.

Negari non potest formam, si secundum se sit ens completum, vt est albedo, quando subiectum actuatur, informat, & que illi inhaeret, non solummodò suum effectum formalem eidem subiecto communicare, vt si gratia, esse album: sed etiam habere aliquid reale amplius in se, quam antea habebat, nempe actuationem ac inhaesionem ipsam, qua seipsam subiecto communicat, resultatque in eo talis effectus formalis. Differt ergo ex natura rei effectus formalis albedinis, nempe esse album, ab albedine, quæ illius est causa formalis, ex eo videlicet, quia albedo dicit ipsam præcisè formam secundum se spectatam: esse verò alibi, seu album formaliter dicit eandem formam, & communicatam subiecto, quod fit per actuationem, ac inhaesionem in subiecto.

A album formaliter actuationem, atque inhaesionem albedinis in subiecto includit in sui ratione formali, quam non includit albedo, & per eam ab albedine differt ex natura rei, tamquam albedinem includens, & addens inhaesionem illam. Porro inhaesio modus quidam realis est albedinis essentia superueniens, & ab ea diuina potentia separabilis, si Deus, vt potest, albedinem sine inhaesione in subiecto conseruet: quare modus accidentarius est albedini, hoc est, essentia illius minimè internus, idemque re cum illa, à qua solum formaliter distinguitur. Quia ergo album formaliter non minus est ens per se, quam albedo, estque eadem species cum albedine, modò in concreto, modò in abstracto significata: fit vt modus ille determinet formam completam ad effectum etiam formalem completum, pertineatque non solum ad idem genus, sed etiam ad eandem speciem cum albedine, tamquam quid incompletum in se, complens tamen formam in rationem effectus formalis completi eiusdem rationis & speciei eam ipsa forma: quare modus ille ad prædicamentum qualitatibus tamquam quid incompletum reductur, efficiatque vnum per se cum albedine, quæ in se, & est vnum per se, & quid completum.

B Idem proportione quadam dicendum est de formis substantialibus, comparatione suorum effectuum formalium, quos materia primæ immediatè tribuunt. Anima enim, actuando atque informando materiam, tribuit ei formaliter esse viuum, quod quidem supra animam addit modum illum realem, quem anima Diui Petri, verbi causa, habebat, dum erat vnita corpori, & quo caret modò separata à corpore, nempe actuationem atque informationem: qui modus substantialis est efficiens cum eadem anima vnum quid per se, nimirum esse viuum formaliter, reducturque cum anima ad prædicamentum substantiæ, estque idem re cum anima, ab ea tantum formaliter distinctus. Multa alia præterea sunt, quæ res completas ad res etiam completas, atque ad vnum per se determinant, reductunturque ad idem prædicamentum: in iis namque viuentibus, quorum formæ sunt diuisibiles, cum per nutritionem adueniunt nouæ partes non solum materia, sed etiam forma, ea, quæ antea erant completa, fiunt maiora: simili tamen modo entia completa permanent. Vniuersalia item completa, aduentu differentia per se, ad speciem aut indiuiduum similiter completum determinantur. Humanitas etiam singularis, quæ assumpta fuit à Verbo diuino, ens quoddam est completum: apud eos autem, qui affirmant, suppositum supra naturam addere aliquid reale: vtique si natura illa relinqueretur, resultaretque proprium illius suppositum, aduentu eius quod suppositum illud adderet supra naturam, ac ens completum sine dubio determinaretur. Ad eundem ergo modum dico posse optimè defendi, essentias quidem rerum, præcisè consideratas ab existentia, esse in se entia completa: existentias verò esse modos quosdam reales eiusdem generis cum ipsis, à quibus essentia determinentur ad esse rerum existentium, efficiantque cum eisdem vnum per se, quod sit totum hoc, ens actu existens, sitque eiusdem generis & speciei secum, si præcisè, ac denudatum ab existentia consideretur: quemadmodum album est ens quoddam per se eiusdem generis & speciei cum albedine, si ea præcisè consideretur absque inhaesione & actuatione, quam album albedini superaddit. Iuxta hoc ergo dicendum esset, existentias rerum esse modos quosdam incompletos eiusdem generis cum essentis, quarum sunt existentia: substantiarum quidem

C **D** **E** **F**

quidem substantialia, accidentium verò accidentarios, eaque de causa reduci ad prædicamenta earum rerum, quarum modi esse dicuntur.

Superest respondeamus ad argumenta proposita iuxta duas sententias explicatas. Pro solutione ergo primi aduertendum est cum Capreolo loco citato art. 3. Ferraricensi 1. contra gentes cap. 25. & D. Tho. quodlibeto 2. art. 3. vocabulum ens interdem sumi, vt est concretum essentia, quo pacto sumptum nomen est, & non participium, diuiditurque in decem prædicamenta: interdem verò sumi, vt est concretum essentia, significatque idem, quod existens & est participium verbi sumi, quo pacto sumptum non diuiditur in decem prædicamenta.

Ad primum.
Ad primum ergo negandum est antecedens, si nomen ens sumatur vt est concretum essentia: vocabulum verò, esse, sumatur vt est infinitiuium, significatque idem quod existere. Ad probationem verò, negandum, ens & esse ita sumpta differre, vt infinitiuium & participium, aut vnum dici ab alio, enque explicari esse id, quod est: nisi intelligatur, id quod habet essentiam, aut quod potest existere.

Eni sumitur interdem vt est concretum essentia, quo pacto est nomen inter. ut est concretum existens, participium.
Ad secundum.
Ad secundum dicendum est, quatuor modis, vt notat Linconiensis 1. Posteriorum cap. 4. ens participio sumptum posse dici per se. Vno, vt excludit aliud tamquam causam efficientem, per quam existat, quo pacto solus Deus est ens per se. Alio, vt excludit aliud, tamquam causam formalem per quam existat, quo pacto solus etiam Deus est ens per se, hoc est, per suam essentiam, & non per aliam causam formalem superadditam: essentia verò creatæ sunt per aliud, nimirum per suas essentias superadditas suis essentiis. Quod si hoc modo sumat argumentum, concedendum est totum, neque id quicquam absurdi continet. Tertio, vt excludit subiectum, cui inhaereat, & per quod existat. Hoc modo substantia est ens per se, accidens verò est ens per aliud, nimirum, per substantiam. Quarto minus proprie, vt excludit materiam quam informet, aut qua constituatur. Atque hoc modo Angeli conseruerunt dici entia per se, à materia separata.

Ad tertium.
Ad tertium dicendum est, existentiam habere quidem essentiam, qua interdem existit, & interdem non existit: non indigere tamen alia existentia, qua existat, sed se ipsa coexistere ad existentiam subiecti: sicut enim duratio motus, nimirum tempus, durat non per aliam durationem superadditam, sed per se ipsam: dum enim motum formaliter durare facit, ipsa simul etiam durat cum motu: sicut etiam motus est quid productum, nõ tamen per distinctum motum, sed hoc ipso, quod per eundem motum producit terminus, ipse simul comproducit ad productionem termini, eo modo quo creatio cõcreatur etiam ad creationem rei, quæ per ipsam creatur: ita existentia, siue sit quid distinctum à duratione, siue nõ, dum aliud formaliter existere facit, ipsa etiam per illud coexistit. Vnde sicut ipsa accidentaliter facit essentiam, cui coniungitur, existere: ita accidentaliter per seipsam existit: quia non facit se ipsam formaliter existere, nisi faciendo existere essentiam cui coexistit. Immerito ergo veretur Capreolus loco citato concedere, existentiam & existere rerum creaturarum, apprehensa in actu signato, aliquando non existere in actu exercitio.

Ad quartum.
Ad quartum iuxta priorem sententiam dicendum est, esse accidens, neque esse vllum incommodum, si substantia existat per aliquod accidens, quod sit causa formalis existendi: absurdum tamen est, si existeret per aliquod accidens tamquam per subiectum, cui inhaereret: substantia enim dicitur ens per

se: hoc est, non per aliud subiectum, cui inhaereat, & per quod existat, vni solutione ad secundum dictum est. Iuxta posteriorem dicendum est, existentiam substantiarum completarum esse substantiam incompletam, actuarèque essentiam substantia: tamquam actum suam potentiam, non puram tamen, qualis est materia prima, sed quæ est in actu substantiali essentia per formam substantialem, vel est actus substantialis, vt sunt Angeli. Ad primam probationem in oppositum dicendum, existentiam esse in essentia, nõ tamquam partem essentia, sed tamquam partem entis actu existentis, quod ex essentia & existentia resultat, & verumque intrinsecè includit. Vnde sicut reuicimus formam equi à ratione accidentis comparatione materia quam informat, quia cum ea efficit vnum per se, siue vnam essentiam: ita reuicenda est existentia comparatione essentia, eò quod cum essentia efficit ens existens, quod, vt iam diximus, est vnum per se. Ad secundam dicendum est, propositionem illam intelligendam esse de eo, quod aduenit post actum primum alicui rei constituta iam in actu existentia. Quare cum existentia substantiarum materia constantium formaliter efficiat existere materiam, formam, & totum compositum, non sequitur esse accidens.

B Ad quintum dicendum est, generationem substantialem terminari ad totum compositum, vt ad id quod proprie, & per se primo producit, quod proprius terminus generationis est, eamque à cæteris rebus specie distinguit: ad existentiam vero, siue sit quid distinctum à duratione, siue non sit, terminari tamquam ad id, quod ad productionem principalis termini comproducit, afficitque suo peculiari modo substantiam productam, vt supra explicatum est. Quando autem dicitur, essentiam ab aeterno habere ex se rationem formalem essentia, dicendum est, ab aeterno habere, quod verè illi attribuamus, & formalem rationem essentia, & prædicata essentialia: quoniam, vt Aristoteles ait secundo de celo cap. vltimo, tale licet dicere unumquodque quale est suapte natura, id est, quale existit suapte natura, quando existit: idque siue actu existat, siue non existat: sed tamen ex tempore attingit & produci per generationem, quando producit sub existentia: ex vnione etenim formæ cum materia, quæ fit per generationem, non solum resultat existentia Socratis, verbi gratia, sed etiam essentia, quæ non erat in partibus, dum non erant vnita: generatio ergo, qua partes vniuntur, non solum attingit existentiam, sed etiam essentiam, imo essentiam primò, & existentiam per concomitantiam.

C Pro solutione sexti animaduertendum est, cum nihil sit idem, quod non ens, duobus modis sumi posse: altero, vt opponitur enti, prout significat essentiam: altero verò, qua ratione opponitur enti, vt significat existentiam. Ad argumentum ergo, si sensus antecedentis sit, essentiam per existentiam poni extra nihil, & nihil priori modo accipiatur, negandum erit antecedens: per se ipsam enim hoc modo sine existentia est extra nihil, id est, est ens: si verò posteriori modo sumatur, concessio antecedentis, neganda erit consequentia.

E Ad septimum neganda est maior, si de perfectione sermo sit, quæ rem, quam perficit, facit formaliter existere: hæc enim non supponit, sed facit eiusmodi rem formaliter existere: supponit verò actionem agentis, qua fit tam res ipsa perficienda, quam existentia perficiens: illa quidem proprie & per se primò, hæc verò comproducit, vt supra diximus.

F Ad octimum dicendum est, existentiam substantialem terminari ad totum compositum, vt ad id quod proprie, & per se primo producit, quod proprius terminus generationis est, eamque à cæteris rebus specie distinguit: ad existentiam vero, siue sit quid distinctum à duratione, siue non sit, terminari tamquam ad id, quod ad productionem principalis termini comproducit, afficitque suo peculiari modo substantiam productam, vt supra explicatum est. Quando autem dicitur, essentiam ab aeterno habere ex se rationem formalem essentia, dicendum est, ab aeterno habere, quod verè illi attribuamus, & formalem rationem essentia, & prædicata essentialia: quoniam, vt Aristoteles ait secundo de celo cap. vltimo, tale licet dicere unumquodque quale est suapte natura, id est, quale existit suapte natura, quando existit: idque siue actu existat, siue non existat: sed tamen ex tempore attingit & produci per generationem, quando producit sub existentia: ex vnione etenim formæ cum materia, quæ fit per generationem, non solum resultat existentia Socratis, verbi gratia, sed etiam essentia, quæ non erat in partibus, dum non erant vnita: generatio ergo, qua partes vniuntur, non solum attingit existentiam, sed etiam essentiam, imo essentiam primò, & existentiam per concomitantiam.

Ad quintum.
Essentia est qua producit, & qua tamquam terminus hanc speciem productioni existentia verò comproducit.

Ad sextum.

Ad septimum.

Ad octauum.

Ad octauum dicimus, rem esse in potentia passua ad esse essentia, pertinere ad conditionem diminuentem, vt hominem pictum, quo pacto materia embryonis, quæ est in potentia passua ad esse hominis per aduentum animæ rationalis, non est simpliciter homo, sed cum additamento, & secundum quid, nimirum homo potentia: at verò, essentiam esse in potentia ad existentiam non esse conditionem, quæ veritati essentia derogare valeat: quare simpliciter & sine additamento veram rationem essentia habere dicitur. Si ergo in antecedente sumatur esse in potentia hoc posteriori modo, negandum est antecedens: si verò priori modo, nihil ad rem: vnde neganda erit consequentia.

Ad nonum.

Ad vltimum dicendum est, vtramque formam tribuere per se ipsam subiecto esse essentia: at tamen neutram per se ipsam tribuere subiecto existentiam illius esse, nisi per existentiam superadditam.

A præcesserit, ita inquit, *Deum sicut mutabilem, ita & proficiens dicere, nefas est: quam enim mutatur, quod minuitur, tam mutatur etiam quod augetur.* Hæc Diuus Leo: Si verò detur secundum, vel haberet tale accidens ab alio, vel à se quasi fluens ab essentia: vtroque modo non esset sine mutatione æterna, qua accidens illud acciperet esse, vel ab alio, vel ab essentia diuina. Præterea daretur aliquid in Deo propriè effectum, atque aliquid reale, quod non esset ipsemet Deus, comparatione cuius Deus se haberet vt vera potentia ad suum actum, quæ omnia primæ causæ simpliciter, qualis est Deus, atque diuina simplicitati repugnant. Lege Augustinum 5. de Trinitate cap. 4. 5. & 16. vbi ex immutabilitate Dei latè probat, in Deo nullum omnino accidens esse posse.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Deus sit omnino simplex, sitq. id proprium Dei.

DISPUTATIO I.

ARTICVLVS V.

Vtrum Deus sit in genere aliquo.

Deus non ponitur in predicamento.

QUÆSTIO hæc disputata à nobis est ad predicamentum substantia, quaestione secunda. Conclusio, nempe quod Deus non sit sub genere aliquo, consonat maximè cum definitione Ecclesie cap. Firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica: vbi definitur, *Deum esse simplicem omnino*, ac proinde nullam admittere in se compositionem, etiam ex genere & differentia.

Nominalium opinio ab errore in fide excusatur.

Illud tamè admonendo, opinionem Nominalium asserentium Deum collocari sub genere, non esse condemnandam erroris circa fidem, quasi deroget diuinæ simplicitati contradicte definitioni Ecclesie, si modo iuxta eorum mentem intelligatur. Cum enim nullam putent esse distinctionem ex natura rei inter genus & differentiam, neque admittant naturam aliquam communem, quæ apprehensa per intellectum genus sit aut species: res verò omnes apprehensas credat esse singulares, etiam postquam conceptibus communibus apprehenduntur, solùmque dicant propter similitudinem repertam inter res aliquas singulares mente efformari conceptus communes, qui immediatè res ipsas singulares significant, non verò naturam aliquam illis communem, atque adeò censentur genera & species solùm esse conceptus illos formales communes, non verò aliquid eisdem conceptibus immediatè significatum & apprehensum: nihil profectò sententia hæc diuinæ simplicitati derogat, neque definitioni Ecclesie contradicit.

C

DEUM simplicem esse omnino, est de fide, vt definitum est in Concilio Lateranensi 2. cap. Firmiter, & capite Damianensi, de summa Trinitate & fide Catholica, & manifestum est ex articulis præcedentibus, in quibus ostensum est nullum genus compositionis conuenire posse Deo, etiam cum re aliqua externa, cum qua tamquam cum actu aut potentia componatur. Dixi, tamquam cum actu aut potentia: quoniam de fide est vnionem hypostaticam humanitatis cum Verbo factam esse secundum compositionem, vt multis Conciliis est definitum, quæst. 3. parte, quæst. 2. ar. 4. articulus. At vt ibidem ostendimus, docentque D. Thomas & alij Doctores, quos eo loco citauimus, propriè non est in Christo compositio ex his, vt vocant, quasi Christus constituitur ex humanitate & Verbo tamquam ex partibus: sed est compositio huius cum hoc: hoc est, humanitatis cum Verbo, vnde resultat hic homo, nimirum Christus Dominus, qui vnus per se est: componi verò Deum cum re aliqua, à qua actuatur, aut Deum actuare, ac informare aliquid aliud, ita vt ex vtroque resultet ens quoddam siue per se, siue per accidens, nulla ratione fieri potest: quoniam id esse non posset sine Dei mutatione, aut vicissitudinis obumbratione, ac proinde sine imperfectione, quæ Deo omnino repugnat. Lege, si placet, apud D. Thomam hoc loco rationes alias non contemnendas, quibus Deum simplicem esse omnino confirmat.

Deus simplex omnino.

In Christo qualis sit compositio verbi cum humanitate.

D

Quòd autem esse omnino simplex sit proprium Dei (quod hoc loco in responsione ad primum inquit D. Thomas) ex eo est manifestum, quia omne ens completum singulare constat intinè, saltem genere & differentia. Genera verò suprema & partes, tam metaphysicæ quàm physice, componuntur imprimis cum sua existentia, vnde iuxta secundam opinionem articulo quarto disputatione 2. explicatam, resultat vnus per se in ratione entis existentis. Deinde genera suprema componuntur cum differentia, & differentia cum generibus, materia cum forma substantiali, & è contrario, ad intinam constitutionem vnus per se Denique substantia omnes componuntur cum accidentibus, & accidentia cum substantiis tamquam actus cum potentiis ad constituendum saltem ens per accidens. Quo fit, vt esse simplex omnino solius Dei proprium sit.

Deo est proprium simplex esse omnino.

E

F

ARTICVLVS VI.

Vtrum in Deo sint aliqua accidentia.

Deo accidens repugnat.

IN Deo accidens esse non posse, est de fide. Probat, quoniam si in eo accidens esse posset, vel illud adueniret ei de nouo, vel conueniret ei ex æternitate. Primum esse non posset sine Dei mutatione, ac vicissitudinis obumbratione, contra illud Iacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio.* Vnde Leo primus epistola 91. cap. 2. aduersus Priscillianistas, qui dicebant virtutes quasdam processisse ex Deo, quas habere cepit, & quas essentia diuina

F

DISPV

DISPUTATIO II.

Vtrum simplicitas sit perfectio simpliciter.

Quaestio haec excitatur circa responsionem ad secundum Diui Thomae. Quid verò nomine perfectionis simpliciter intelligatur q. 4. sequenti copiosius explicandum est, (id enim ordo praescribit.) Interim nomine perfectionis simpliciter, intelligitur ea perfectio, quae vel illimitata, atque adeo infinita est, vel illimitatam & limitatam sub se comprehendit, qualia sunt, ens, substantia, sapientia, &c.

Partem affirmantem amplectitur Scotus in 1. d. 8. q. 1. ad 1. quam suadere possumus. Primum quia quod nullam dicit, aut habet adiunctam imperfectionem, perfectio est simpliciter: at simplicitas neque dicit, neque adiunctam habet imperfectionem: aliàs Deo non conueniret: ergo est perfectio simpliciter.

Secundò, attributa diuina perfectiones sunt simpliciter: simplicitas verò de numero attributorum diuinorum est.

Tertiò, quòd res aliqua simplicior est, eò est perfectior: quòd non aliunde prouenit, nisi quia simplicitas perfectio est.

Partem negantem sequitur Caietanus de Ente & essentia cap. 2. commento 2. eandem aperte innuit D. Thomas in 4. d. 1. q. 1. art. 1. quaestiuicula 1. ad primum, eaque nobis est amplectenda. Probatur primò. Quoniam, vt ex dictis patet, simplicitas negationem compositionis dicit, vnde simplex id dicitur, quòd compositionem non habet: sed negatio nullam dicit perfectionem, vt Scotus loco citato constituitur: ergo simplicitas non est perfectio, atque adeò neque est perfectio simpliciter.

Secundò, & est argumentum ad hominem, relationes diuinae sunt res reales simplices omnino, vt ex fide constat: vt Scotus cum multis aliis affirmat, formaliter sumptae, atque vt virtute distinguuntur ab essentia, nullam dicunt perfectionem: alioquin aliqua perfectio esset in vna diuina persona, quae non esset in aliis: ergo simplicitas non est perfectio: non solum quo ad negationem, sed neque quo ad rationem formalem realem cui conuenit, si praecise illam consideres ab omni alio cum quo realiter & formaliter sit idem. Quòd ideò dixerim, quoniam omnis ratio formalis realis, saltem per identitatem eum alia perfectione, in qua quasi fundetur & radicetur, debet habere rationem perfectionis, quandoquidem ens omne reale perfectio aliqua est. Imò, si sit simplex omnino, necessario erit infinita perfectio: cum actus purus omnem rationem potentiae passivae excludens, ens quoddam infinitum esse debeat.

Tertiò, non semper quòd entitas realis est simplicior, eò est perfectior: animalia namque magis composita sunt, quam corpora simplicia, magisque perfecta: substantiae item corporeae magis compositae sunt, quam eorum accidentia: vnumquodque totum, quam ipsius partes, cum tamen perfectione excellant. Quare perfectio in rebus aliunde, quam ex simplicitate, proficisci solet, nempe ex latitudine bonitatis entitativae atque excellentiae seu valoris entitativae vnus supra entitatem alterius, quam vnaeque res si apte natura habet.

Ad primum argumentum pro contraria sententia dicendum est, maiorem esse veram, quando illud

A tale perfectio est (in definitione namque perfectionis simpliciter loco generis adhibenda est perfectio) fecus autem res se habet, quando non est perfectio. Quando enim aliquid perfectio non est, esto neque dicat, neque adiunctam habeat imperfectionem; non sequitur esse perfectionem simpliciter: quod non solum in multis negationibus, quae Deo conueniunt, constat, sed etiam in relationibus diuinis, iuxta sententiam eorum, qui dicunt, eas formaliter sumptas nullam dicerè perfectionem.

B Ad secundum negandum est, simplicitatem inter attributa diuina esse computandam: attributum namque quid reale dicit de formali: quare simplex esse omnino, & similia alia praedicata, quae negationem significant: possunt quidem computari inter praedicata, quae Deo conueniunt: non verò inter attributa realia.

Ad tertium neganda est maior, vt ex dictis patet. Esto autem maior vniuersum esset vera, id tamen non ex perfectione simplicitatis, sed ex illo alio capite explicato proueniret.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Deus in compositionem aliorum veniat.

PLATO, ipsiusque sequaces dixerunt, Deum esse animam mundi, & potissimum primi caeli, a quo dicebant cetera corpora simpliciter esse facta. Legè Augustinum 13. de Ciuitate Dei cap. 16. 17. 18. In eodem errore fuisse Romanos, refert idem Augustinus 4. de Ciuitate Dei c. 11. & 12. Eusebius lib. 14. de preparatione Euangelica cap. 6. Eundem errorem tribuit Democrito.

Almaricus dixit: Deum esse essentiam omnium rerum, omni quoque esse vnum, vt refert Turrecremata libro quarto suae Summae capite 37. Atque hoc est dogma illius, quòd ad finem cap. Damnamus, de summa Trinitate & fide Catholica his verbis condemnatur. Reprobamus etiam & condemnamus peruersissimum dogma impij Almarici: cuius mentem sic pater mendacij excocauit, vt eius doctrina non tam haeretica, quam insana sit censenda.

Tertius error fuit cuiusdam Dauidis de diuinando, qui dixit Deum, esse materiam primam.

E Aduersus hos errores ostendit Diuus Thomas, Deum in nullius rei compositionem venire posse, ad sensum articulo praecedente à nobis explicatum. Rationes lege apud Diuum Thomam.

QVÆSTIO IIII

De perfectione Dei.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus sit perfectus.

DISPUTATIO I.

CONCLUSIO est, Deus non solum est perfectus, sed etiam perfectissimus. Est de fide, siue intelligatur de perfectione naturali siue de morali, vt constat ex illo Exodi 33. Ego ostendam tibi omne bonum; omne autem bonum perfectissimum bonum est. Et Matt.

Scilicet sententia. Primum argumentum.

Secundam.

Tertium.

Simplicitas simpliciter non dicit perfectionem.

Relationes diuinae formaliter sunt res, & vt virtute distinguuntur ab essentia, non dicuntur perfectiores.

Perfectio animalis, quam ex simplicitate proficisci solet.

Ad 1.

Ad 2.

Ad 3.

Almarici error.

Deus non solum est perfectus, sed etiam perfectissimus.